

**MAHKEMELER
(ADLÎ YARGI-İDARÎ YARGI-
HSK)**

**Dr. Öğr. Üyesi Barış TEKSOY
Hukukun Temel Kavramları Dersi**

ADLÎ YARGI

ADLÎ YARGI MAHKEMELERİ

Konu bakımından:

- A) Hukuk Yargısı
- B) Ceza Yargısı

Derece bakımından:

- 1) İlk derece mahkemeleri
- 2) İstinaf
- 3) Temyiz

(İLK DERECE) ADLÎ YARGI MAHKEMELERİ

A) HUKUK YARGISI (Medenî Yargı) :

- Asliye Hukuk Mahkemeleri : Genel Yetkili
- Sulh Hukuk Mahkemeleri (Belirli davalar-HMK m.4: taşınmaz kirası, ortaklığın giderilmesi, vb.)
- Uzmanlık Mahkemeleri: Aile Mahkemeleri, Ticaret Mahkemeleri, İş Mahkemeleri, Tüketici Mahkemeleri, Fikrî ve Sinaî Haklar Hukuk Mahkemeleri, İcra Hukuk Mahkemeleri, Kadastro Mahkemeleri

(İLK DERECE) ADLÎ YARGI MAHKEMELERİ

B) CEZA YARGISI:

- Asliye Ceza Mahkemeleri: Genel Yetkili
- Ağır Ceza Mahkemeleri: 10 yıldan fazla hapis cezası gerektiren suçlar + özel olarak belirtilmiş suçlar (yağma, resmi belgede sahtecilik, hileli iflas, vb.)
- Uzmanlık Mahkemeleri: Çocuk Mahkemeleri, Çocuk Ağır Ceza Mahkemeleri, Fikrî ve Sınaî Haklar Ceza Mahkemesi, İcra Ceza Mahkemesi
- (!) Sulh Ceza Hâkimlikleri mahkeme değildir.
(Gözaltı, arama, yakalama, tutuklama, vb..)

(İSTİNAF)

BÖLGE ADLİYE MAHKEMELERİ

- Hukuk yargısı + Ceza yargısı
- Hukuk daireleri + Ceza Daireleri
- 15 ilde: Ankara, İstanbul, İzmir, Antalya, Gaziantep, Samsun, Erzurum, Adana, Bursa, Konya, Sakarya, Diyarbakır, Kayseri, Trabzon, Van
- İlk derece mahkemelerince verilen ve kesin olmayan hüküm ve kararlara karşı, istinaf yoluna başvurulabilir. İstinaf incelemesinde hem vakıa hem hukuk değerlendirmesi yapılır.
- Başvuru üzerine (a) başvurunun reddi (+düzeltme), (b) ilk derece mahkemesinin hükmünün bozulması ya da (c) davanın BAM tarafından yeniden görülmesi kararı verilir. İlk derece mahkemesi karara uymak zorundadır.

(TEMYİZ) YARGITAY

Ceza ve hukuk yargısı için, üst derece mahkemesidir.
Bölge adliye mahkemeleri kararlarının “temyiz merciidir.”
Temyiz incelemesinde, vakıa incelemesi ya da yeniden yargılama yapılmaz, bölge adliye mahkemesi kararının hukuka uygunluğunun denetimi yapılır. Buna göre «onama» veya «bozma» kararı verilir.

- Hukuk İşleri Daireleri ve Ceza İşleri Daireleri (BAM direnebilir)
- Hukuk Genel Kurulu ve Ceza Genel Kurulu (BAM ya da daireler direnemez, uymak zorundadırlar)
- Yargıtay Üyeleri: 1. sınıfa ayrıldıktan sonra en az 3 yıl görev yapmış adlî yargı hâkimleri ve cumhuriyet savcılarını arasından HSK tarafından seçilir.

İDARÎ YARGI

İDARÎ YARGI

İdarî davalar:

1- İptal Davası:

- Hukuka aykırır olduğu iddia edilen idarî işlemin sadece iptali talep edilir.

2- Tam Yargı Davası:

- İdarî işlem veya eylemlerden zarar görenlerin, zararlarının giderilmesi talep edilir.

3- İdarî Sözleşmelerden Dođan Davalar

- İdari Yargılama Usulü Kanunu (İYUK) uygulanır.

İDARÎ YARGI

İlk Derece:

- A) İdare Mahkemeleri: İdarî davalarda genel yetkili mahkemelerdir.
- B) Vergi Mahkemeleri: Vergi ve benzeri malî yükümlülüklerden kaynaklanan uyuşmazlıklara bakarlar.

İstinaf:

- Bölge İdare Mahkemeleri: Yargı çevresi içerisinde bulunan idare ve vergi mahkemelerince verilen kararlara karşı yapılan istinaf başvurularını karara bağlar. (İdarî Dava Daireleri + Vergi Dava Daireleri) (7 ilde)
 - (a) Başvurunun reddi
 - (b) Kabulü ve BİM tarafından yeniden karar verme

DANIŞTAY (Temyiz)

- Bölge İdare Mahkemeleri kararlarına karşı yapılacak temyiz başvurularını karara bağlar.
- İdarî Dava Daireleri + Vergi Dava Daireleri: (Onama ya da bozma kararı-BİM direnebilir.)
- İdarî Dava Daireleri Kurulu + Vergi Dava Daireleri Kurulu (BİM ve daireler uymak zorundadır.)
- (!) Bazı idarî davalarda ilk derece mahkemesidir. (Danıştay K. m.24)
Örn: Cumhurbaşkanı kararları, ülke genelinde uygulanacak yönetmelikler ve diğer düzenleyici işlemler, vb.
- Danıştay Üyeleri: 3/4'ü 1. sınıfa ayrıldıktan sonra 3 yıl çalışmış idarî yargı hâkim ve savcılarında HSK tarafından, 1/4'ü Danıştay Kanunu m.8'de sayılmış ve çeŐitli görevlerde bulunmuş kişiler arasında Cumhurbaşkanı tarafından seçilir.

UYUŞMAZLIK MAHKEMESİ:

“Adlî yargı ve idarî yargı mercileri arasında çıkabilecek, olumlu ya da olumsuz, görev ve hüküm uyuşmazlıklarını kesin olarak çözümlemeye yetkilidir.”

Başkan: Anayasa Mahkemesi tarafından, kendi üyeleri arasından seçilir.

3 Asıl-3 Yedek Üye: Yargıtay Hukuk Genel Kurulu tarafından daire başkanları ve üyeleri arasından

3 Asıl-3 Yedek Üye: Danıştay Genel Kurulu tarafından daire başkanları ve üyeleri arasından

HÂKİMLER VE SAVCILAR KURULU:

- «Adlî ve idarî yargı hâkim ve savcılarını» mesleğe kabul etme, atama ve nakletme, geçici yetki verme, yükseltme ve birinci sınıfa ayırma
- Meslekte kalmaları uygun görülmeyenler hakkında karar verme, disiplin cezası verme, görevden uzaklaştırma
- Bir mahkemenin kaldırılması veya yargı çevresinin değiştirilmesi konusunda karar verme
- BAM ve BİM üyelerini atama
- Yargıtay üyelerini seçme
- Danıştay üyelerinin $\frac{3}{4}$ 'ünü seçme

HÂKİMLER VE SAVCILAR KURULU:

Toplam (13) üye: (Görev süresi 4 yıl)

- (1) Adalet Bakanı (Kurul Başkanı olarak görev yapar)

- (1) Adalet Bakanlığı Bakan Yardımcısı

- Cumhurbaşkanı:

(3) üye adlî yargı 1. sınıf hâkim ve savcılardan

(1) üye idarî yargı 1. sınıf hâkim ve savcılardan

- TBMM: (1. oylama 2/3, 2. oylama 3/5, yoksa ad çekme)

(3) üye Yargıtay'dan

(1) üye Danıştay'dan

(3) üye hukuk dallarında görev yapan öğretim üyeleri/15 yıllık serbest avukatlardan

(!) 6 üye doğrudan ya da dolaylı olarak yürütme tarafından, 7 üye yasama çoğunluğu tarafından belirlenmektedir.